

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1910.

Leto 40.

Domotožje.

Med vrbovjem se potoček vije,
valčki bistri radosno šumé,
ribica srebrne si plavuti miže,
vétreci poldanji žar hladé.

Ptičke drobne gostole mi glasno,
slušam bistrih valčkov vnet šepet,
pôgled moj hiti v daljavo jasno,
tja naprej v domači daljni svet.

Oj, kako so srečno tekli dnevi
sredi milih bratcev in sestric,
oj, kako veseli bili spevi
so domačih fantov in deklic.

Pa odtrgali so me od doma,
s prstom mrzlo kazali naprej:
— Naj le dalje v tuje kraje roma,
saj je svet brez konca in brez mej!

Ah, odtrgali od domovine
in poslali so me v tuji svet...
Komu radost glasna naj ne mine,
kje naj srečo svojo najdem spet?

Zvonimir.

Iz knjige sirot.

Josip Vandot.

VIII.

Mak se je bil že storil, ko je prišel Andrejec do senožeti, kjer je bil pasel vse leto. Temna in polna snega je ležala tam njegova draga senožet. Mirno in tiho je bilo vse okrog; le sneg je pošumeval nalahko in komaj slišno, in sem iz daljave so prihajali enakomerni, šumljajoči glasovi modre Pišence.

Zašumelo je enkrat grmovje, in dve srni sta se prikazali kraj senožeti. Obstali sta in gledali radovedno samotnega dečka, ki je stal ob ograji. A obrnili sta se takoj in brzeli preko senožeti k vasi. Pogledal je Andrejec za njima in vzdihnil globoko iz srca.

Postajalo je vedno temnejše, in sneg je padal vedno gostejše... Zazeblo je dečka; globoko v žep je vtaknil zmrzle roke in zahrepenel po gorki peči v veliki izbi Črnetovega doma. Oj, stiskal bi se tam v zapeček; stric Grega sedijo tam spodaj na klopi in pripovedujejo lepo povest. Vsa soba je polna dece iz sosednih hiš. Luč gori na mizi. Po sobi pa hodi radost, in prijetna toplota se širi...

Vzdihnil je nanovo Andrejec. Oh, kam je zašel ta nesrečni večer! Kroginkrog sama snežna odeja in nikjer kotička, kamor bi se stisnil in si ogrel premrzle ude. Le sneg pada, in mraz ga vedno bolj trese. Pri Črnetovih pa je topla peč in radost hodi po sobi... Kaj, ko bi šel nazaj? Odprl bi tiho vrata in smuknil na peč. Lepo bi se ogrel in poslušal strica Grego. Medtem pa, ko bi poslušal, bi zaprl oči in bi zaspal prijetno in mehko na gorki peči. Zunaj pada sneg, a njemu je tako gorko v prijazni izbi... Kaj ko bi šel nazaj?

Ne! Gospodar ga je spodil in mu rekel, naj mu ne pride več pred oči. Nikoli ne pojde več nazaj, četudi bi ga gospodar prosil. Ne bode ga videla več Črnetova velika izba; ne bode več sedel na gorkem zapečku in poslušal strica Grego. — A kam naj gre? Bože mili, kam naj stopi sredi snežnega meteža, da si ogreje premrzle in otrple ude?

Bolestno zastoče Andrejec. Zebe ga, da se mu trese brada. Nog pa že ne čuti več in skele ga prsti na rokah. Ravno v obraz mu siplje veter mokri sneg, in noč že postaja, temna noč. Drugega ne vidi pred sabo kakor meglo in belo odejo na zemlji. Kam naj se obrne, da najde gorak kotiček, da se ogreje?

Tedaj pa se spomni Andrejec mestne gospe. Ali mu ni rekla, da naj pride k nji, kadar mu bo hudo? O, da — tako je rekla takrat, in čudno, da se ni prej spomnil tega. Gospa bi ga gotovo ne pognala vun v sneg. K peči bi sedel in se ogrel.

Vzradosti se Andrejec te misli. Še tesneje stisne k sebi suknjič in se napoti nazaj proti vasi. Mede okrog njega, in do kolen se pogrezava v sneg. Truden je tako, da bi se najrajši kar vsedel v mehki sneg. Toda misel na gorko peč pri mestni gospej ga bodri, da se ne vda izkušnjava. Hodi že dolgo; celo večnost že hodi, a nikjer še ni hišice, nikjer prijazne luči, ki bi ga povabila v gorko sobo.

„Saj bi moral že biti v vasi,“ se začudi. „Hodim že dalje nego uro.“ Postane in gleda v temo in meglo. A ničesar ne vidi. Še pes ne zalaja nikjer. Le sneg prši in se zaletava v njegovo mrzlo lice.

„Ne pridem do hiše,“ pomisli. „Nikoli ne pridem do vasi.“

Strah ga obide in obup se ga polasti. Stoji tam in se drži komaj pokoncu. Mimo njega šine zajec — v velikih skokih beži gor v les. Tri srne se mu približajo in se ustavijo dva koraka pred njim. Gledajo ga z velikimi očmi in ugibajo, čemu se klati ta dečak tako pozno in v takem vremenu okrog, ko ga doma čaka gorka peč in radost. Zmigajo z glavami in odbeže v noč in meglo.

Andrejec stopi naprej, noge se mu šibe in po vsem telesu ga trese mraz. „Samo, da pridem h gospe, potem bo pa vse dobro,“ ponavlja in hrabri samegasebe.

Zopet je hodil dolgo, dolgo. Zdelo se mu je, da je že minila cela večnost, odkar je zapustil Črnetovo hišo. Obupan je bil takrat in ni vedel, kam. Samo naprej je šel po snegu in mrazu, dokler ni prišel do drage senožeti. In tam se je spomnil blage gospe in pri njej hoče zdaj iskati tolažbe in pomoči.

„Pa če jo bom dosegel?“ podvomi spet ubogi deček. „Če pridem do hišice? ...“

Podvomi in stopa počasi, vedno počasneje naprej. Skoro ne čuti več premrzlih udov; samo skeli ga nekje, a sam ne vé, kje. Truden je do smrti — a nikjer se ne prikaže vas. Nikjer ne zasveti prijazna in drobna lučka, da ga povabi v prijetno zakurjeno sobo. Napenja oči in gleda v noč in meglo, a zaman. Zavpije tupatam; a njegov glas je slab in utihne že dva koraka pred njim.

„Oj, ne dosežem prijazne hišice,“ se zamisli in zajoče. „Ne zasveti mi prijazna lučka ...“

A vendar še stopa naprej. Do zasneženega plota pride in nedaleč odtam stoji drevo, visoko in široko. Manj snega je bilo tam, in veter ni bril takó.

„Odpočijem se tu,“ dé Andrejec. „Potem pa pojdem naprej...“

Vsede se na mehki sneg in gleda okrog sebe. A ne more dognati, kje se nahaja. Glava se mu nasloni na plot in težke oči se mu zapro. Še enkrat jih odpre, in takrat se mu zazdi, da je ponehal' sneg, in da se je zasvetila tam v daljavi lučka, drobna in prijazna.

„Hvala Bogu, pri hišici mestne gospe sem,“ vzdihne in zapre zopet oči. Še niže se mu skloni glava, in zdaj ni čutil več mraza... Oj, tako hitro je prišel sedaj do hišice ljube gospe! Potrkal je, in gospa sama mu je odprla.

V sobo ga pelje in tam je tako prijetno in toplo. Čudno, tam pri peči kadi stric Jozov Grega iz svoje pipe, in Nežica sedi kraj njega in posluša lepo povest. Čudi se Andrejec temu, kako da je sestra zdaj doma. Saj je v mestu in hodi v velike šole... Pa se nasmeje Nežica, sladko in srebrno se nasmeje, pa mu pravi: „Oj, Andrejec! Kaj ne veš, da je že Božič, in da sem prišla na počitnice domov?“

Začudi se Andrejec, in zdaj mu je vse jasno. Ves mesec je hodil po snegu in megli okrog! Čudno, da je mogel vztrajati toliko časa. Čudno, da ni zaspal tam v snegu... A Nežica mu ne pusti misliti takih misli. Za roko ga prime in pelje v sosedno sobo. Andrejec se preobleče tam v lepo in gorko obleko. Potem pa stopi nazaj v izbo. Ravno prižiga tam stric Grega svojo pipo, da prične novo povest. Nežica mu gleda v obraz, in tam pri mizi sedi mestna gospa in se mu smehlja prijazno.

„Oj, stric, tisto dajte o zlobnem graščaku in o siroti Jelici,“ pravi Andrejec in se oklene stričevega vrata. A stric zmaje z glavo in pravi: „Naj zapoje rajši Nežica o pastirčku Anžku in naj zaigra na gosli. Lepo se je naučila tam v mestu.“

Gospa prikima tam pri mizi. Nežica pa vzame s stene gosli. Nekaj časa navija strune in jih uglašuje. Potem pa začne igrati in peti o revnem pastirčku Anžku. Žalostna je ta pesem, in Andrejcu je skoro hudo v srcu. Stisne se k peči in posluša, posluša...

„O, prosi oblčka na nebu,
naj bratca ti enega da,
in grob naj mamico drago
za dneva ti vrne vsaj dva...“

Pa posluša Andrejec, glavo naslonjeno na roko. V tla gleda in pre-mišlja. Lepa pesem utihne, tiho in lahko, kakor glas zvončka na daljni poljani. Andrejec dvigne glavo in se globoko začudi. Saj ni v izbi mestne gospe, tam na srebrenem gradu je v tihem gaju na planini. Zlata dvorana se sveti kraj njega, in angel stoji tam in drži v roki bleščeče gosli. Pa je mislil prej, da je Nežica. Nikjer ni gospe in tudi strica Grege ni nikjer. Le častitljiv starček sedi tam pri mizi in bere zlato knjigo.

„Oj, dedek, kakšna je tista knjiga?“ povpraša Andrejec in stopi bliže. A starček ga pogleda in izpregovori: „Saj sem ti že enkrat pravil, da je to knjiga, kjer so zapisane sirote vsega sveta. Glej, tudi tvoje ime je tukaj.“

Pokaže mu zlato stran, in Andrejec zapazi tam svoje ime. A starček vzame z mize črno oglje in prekrži vso stran. Nasmehne se Andrejcu, pa mu pravi: „Zato sem prečrtal tvoje ime, ker nisi zdaj nič več sirota. Glej, ta srebrni grad je zdaj tvoj. Dolgo boš živel srečno in zadovoljno, in ta angel ti bo godel na zlatih goslih najlepše pesmi.“

Ko starček to izgovori, izgine kar naenkrat. Sam ostane Andrejec z angelom v svetli dvorani. Čudi se vsemu temu in zapopasti ne more. Obrne se k angelu in pravi: „Povej mi, zlati angel, ali je res to, kar mi je rekel dobri starček?“

Angel pokima in mu odgovori: „Res je, Andrejec. Lepo bova živela v tem gradu in ne bo nama hudega.“

„Toda zakaj je mene zadela taka sreča?“ vpraša Andrejec. „Mene uboega pastirčka?“

Angel mu položi roko na glavo. „Andrejec,“ pravi, „siromak si bil in si trpel dosti v svoji ubožnosti. Celo večnost si hodil po snegu in vetru, a nisi imel kotička, kjer bi si ogrel svoje mrzle roke. Hudo ti je bilo, pa zdaj si dobil nagrado — srebrni grad si dobil, kjer ti bo vedno dobro...“

Angel umolkne. Andrejec pa stopi k oknu in pogleda vun v veseli svet. Oj, kako je vse krasno tam zunaj. Kamor pogleda oko, vse v zelenju in cvetju, a nad zelenjem in cvetjem bele planine, nad planinami pa modro nebo. In tam daleč doli ga pozdravlja njegova ljuba senožet. Vsa je v cvetju in polna krilatih pevcev in metuljev mrgoli na njej.

„Pozdravljena, zlata senožet!“ zakliče Andrejec skozi okno. In čuj — popolnoma razločno sliši pesem krilatih pevcev, ki so sedli tam daleč na senožeti na košato drevo. Sladka pomladna pesem je to, ki jo razume samo pastirček, ko sedi samotni na solnčnem obronku in strmi v pomladni svet... Andrejcu se širi srce ob teh glasovih; neka sladka trudnost se ga poloti. Glavo položi na okno in sede na stol. Kakor bi bili že daleč, daleč tisti glasovi, se mu zdi. Tišji, vedno tišji prihajajo, čuje se le še kot pri-tajeno šuštenje... potem pa utihne... utihne za vedno...

* * *

Gospa Amalija je sedela v dobro zakurjeni sobi pri mizi. Čitala je iz debele knjige povest o daljnih, daljnih krajih. Tiho je bilo po sobi, le ogenj je prasketal v peči. Pogledala je gospa naposled od knjige in jo zaprla. Prišle so tedaj k nji misli in spominjala se je lanskega leta. Tako je sedela dolge zimske večere z Ivanom. Prijetno jima je bilo, in pogovarjala sta se o teminomem. Da lepo je bilo takrat; a zdaj je ona zapuščena in sama... Žalost je prišla k nji, in gospa je mislila žalostne misli.

Iz teh misli jo je zbudilo tiho trkanje. Šla je k durim in jih odprla. V sobo je stopil star mož zagrnen v dolg kožuh, in je držal prižgano svetilko v roki. Začudeno ga je gledala gospa in ni izpregovorila besede.

A ko se je starček odkašljaj, je dejal: „Ne zamerite mi, gospa, da prihajam k vam tako pozno. A sila je, sila. Veste, že ves večer iščemo Kovačevega Andrejca — siromaka, ki je izginil že popoldne iz hiše. Mislil sem, da se je oglasil kaj pri vas, ker je vedno govoril samo o vas.“

„Ne, že dolgo ga ni bilo pri meni,“ je odgovorila gospa in se je prestrašila. „Za božjo voljo, kaj se mu je pa pripetilo?“

„Oh, gospa,“ je odgovoril Grega žalosten, „bojim se, da je obtičal kje v snegu in zmrznil... Hudo mi je, gospa; oj, hudo, saj sem ga imel rad kot svojega otroka.“

In stari pastir je šinil z rokavom preko oči. Gospa pa je položila roko na njegovo ramo. „Dobri človek, nikar ne zamujajte časa! Pojdite iskat

ubogo siroto! Morda še živi... Vsak trenotek je dragocen. Vso vas skličite in recite, da ji bo gospa iz mesta bogato plačala ves trud... Oh, idite, idite, dobri človek!"

Grega pa je že sam hitel iz hišice. Stopil je dol na pot in glej, približala se mu je gruča mož, ki je imela v svoji sredi majhnega dečka. Natančneje ga je pogledal Grega in spoznal Gromovega Miha.

„Oj, Grega!“ so mu zaklicali možje. „Deček mora tčitati nekje v snegu. Ta-le Mihec ga je videl, ko je šel proti senošetim.“

„Bog se usmili!“ je vzdihnil stari pastir. „Pojdimo hitro! Morda ga dobimo še živega.“

Hiteli so možje; z njimi pa je hitel tudi Mihec. Skoro ponehal je sneg, samo pršil je še. Pretrgali so se oblaki na nebu in mesec je posijal v mirni, zasneženi gorski svet... Hitro je stopal Mihec, in v srcu je obujal veliko, veliko kesanje. Glej, videl je Andrejca, ko je spel proti senošetim. Za hišo je stal in gledal dolgo za njim. Potem pa se je naredil mrak, in Andrejec je izginil daleč, daleč tam v gori. — Na gorki peči pa je slišal, kako so se pogovarjali, da je izginil Andrejec. Pozno je že bilo, ko je prišel sosed in pripovedoval, kako iščejo povsod Črnetovega pastirčka, pa nihče ne ve, kam je izginil. „Bog ve, kodi tava siromak po mrazu!“ je sklenil žalostno sosed svoje pripovedovanje.

„Prav mu je!“ se je posmejal Mihec naskrivnem. „Samo jaz vem, kod hodi Andrejec. Pa ne povem nikomur — naká, nikomur!... Čemu me je pa pretepel tam na senošeti?“

In molčal je Mihec trdovratno. Pozne ure so že bile, ko je stopil v sobo Jozov Grega. Samo malo pogret se je prišel in hotel takoj spet v noč.

„Ali ste že dobili kako sled za Andrejcem?“ je vprašal gospodar Grom. A odmignil je Grega z glavo in rekel žalostno:

„Oj, ne... Če še dobimo reveža, pa ga najdemo gotovo že mrtvega. — Lahko noč.“

In odšel je Grega žalosten in potr. Mihec pa je postajal vedno bolj nemiren. Polotil se ga je kes, da ni povedal, kje je videl Andrejca. Ni mogel več ležati mirno na peči; obrnil se je zdaj na to, zdaj na ono stran in zapiral oči. A kakor hitro jih je zaprl, je videl pred sabo Andrejca. Tam v snegu leži mrtev in se ne gane več. Strah je bilo Miha in kesal se je, da ni povedal že prej vsega. Oj, da ni molčal, pa bi bil Andrejec zdaj še živ! Kaj za to, če ga je bil Andrejec pretepel nekoč tam na senošeti! Saj je imel prav — še bolj naj bi ga bil!... Maščevati se je hotel Mihec nad njim, pa je molčal za to. A ker je molčal, je umrl Andrejec tam v snegu. In nihče drugi ni kriv njegove smrti kakor Mihec-morilec.

Mihec se je prestrašil te misli, da so se mu lasje kar zježili na glavi. Poskočil je kvišku in gledal dol na zagrjneno okno. Zdelo se mu je, da se pregiblje belo zagrinjalo. Zdajpazdaj se odgrne in v sobo pogleda mrtvi Andrejec in ga zatoži očetu, da je on kriv njegove smrti. Oj, Mihec, Mihec!...

Preplašen skoči Mihec s peči in hiti k mizi, kjer sedi oče. „Oj, oče!“ zakliče obupno. „Jaz vem, kje je Andrejec . . . V mraku sem ga videl, ko je šel proti senožeti . . .“

Hitro vstanejo oče Grom in že oblačijo debeli kožuh. „Pa je res, Mihec?“ vprašajo. „Ali se ne lažeš?“

„Oj, ne,“ zatrjuje Mihec. „Dobro sem ga videl . . . Pa sem molčal, ker me je Andrejec pretepel . . . Oj, oče, tudi jaz grem z vami . . .“

Pograbil je Mihec suknjič in črno kučmo, pa je pohitel za očetom. Sosede sta poklicala; potem pa so odšli preko pašnika proti senožeti. Srečal jih je tam Jozov Grega in se jim pridružil. Prišli so do razpotja in se ustavili.

„Ali veš, po kateri poti je šel?“ se je obrnil Grega k Mihcu.

„Ne, tu ga nisem videl več,“ odvrne Mihec, šklepetajoč z zobmi.

„Najboljše je, da se razdelimo,“ svetuje Grom. „Vi, Grega, pojdite z Mihcem po stranski poti, mi gremo pa po glavni.“

Razdelili so se, in Mihec je stopal za Jozovim Gregom. Prišla sta do visokega drevesa, ki se je dvigalo vse zasněženo kraj plota. Grega je gledal pazno na tla, če bi morda kje zapazil sledove. Mesec je svetil jasno in le tupatam se je skrila za gost in črn oblak. Zazdelo se je Gregi, da vidi na pol zametene sledove. Ustavil se je in posvetil z svetilko — in res, bili so to človeški sledovi, ki so vodili naravnost k plotu pod visoko drevo. Naglo je šel Grega za sledovi in Mihec mu je sledil plašno in boječe.

Resnično — ležal je tam deček, le malo pokrit s snegom. Glavo je imel naslonjeno ob plot in ležal je tiho in pokojno.

„Andrejec!“ je zaklical stari pastir, in oči so se mu porosile. Postavil je svetilko kraj dečka in pokleknil v sneg. Z rokami ga je dvignil od tal, a Andrejec je bil trd in mrzel. Kakor majhno dete, tako ga je držal Grega v naročju in ga stiskal k sebi.

„Andrejec!“ je zaklical na novo stari pastir, a Andrejec se ni ganil; njegovo srce ni bilo več.

„Mrtev je,“ je pomislil Grega, ko mu je gledal v mirni obraz in zaprte oči. „Mrtev je siromak . . .“

A že v naslednjem trenutku ga je navdalo upanje, da morebiti še ni mrtev. Morda se še prebudi v življenje, morda, če pokličejo zdravnika.

„Oj, teci, Mihec, teci, kolikor moreš!“ je dejal dečku, ki je stal kakor okamenel ves čas poleg pastirja. „Teci k zdravniku, pa mu reci, naj pride hitro, hitro k mestni gospe!“

Zganil se je Mihec kakor v težkih sanjah. Toda hitro se je obrnil in tekel proti vasi, kolikor je mogel. Le ena misel je bila, ki ga je podila kot veter, da se ni mogel ustaviti niti za trenotek.

„Andrejec je mrtev . . . In ti si kriv njegove smrti!“

Podila je Mihca ta grozna misel. Ježili so se mu lasje in mrzel pot ga je oblival. Bežal je kakor veter. Kučma mu je padla v sneg, a on ni čutil tega. Le dalje, dalje je bežal in ni čutil snega pod seboj. Trikrat se je udril globoko v sneg, a takoj se je spet oprostil in hitel dalje.

O dobra, krotka živalca!

Hvala Bogu, tu je že vas in tam je hiša, kjer stanuje zdravnik! Od-dahnil se je Mihec in potegnil za zvonec. V naslednem hipu je pogledal zdravnik skozi okno in je videl pri vratih dečka, brez kučme, vsega pokritega s snegom.

„Takoj... takoj v hišo mestne gospe!“ je zasopel Mihec in ni mogel več. Zaprlo se je okno, in luč se je zasvetila v zdravnikovi sobi. Mihec pa je že bežal naprej. Do doma je pribežal in se stisnil k peči. Na vsem životu se je tresel in zakrival obraz v roke.

Gledala ga je mati in zaskrbelo jo je. Slekla je Mihcu jopič in mu rekla: „Takoj pojdi v posteljo! Dobro te odenem, da se ne prehladiš.“

A Mihec ni mogel več. Mati ga je slekla in zanesla v posteljo. Z dvema odejama ga je pokrila, a Mihec se je tresel vednobolj. Čudno so mu žarele oči, in po obrazu so mu tekle potne srage.

„Oj, mama, mama — videl sem ga,“ je ponavljal. „Videl sem ga... pa je mrtev, oh, mrtev.“

Komaj slišno je šepetal Mihec in se je zdrznil pri vsaki besedi. Mati pa je jokala in brisala Mihcu pot raz vroče čelo. Črez nekaj časa pa se je pomiril Mihec in zaprl oči, kakor bi bil zaspal. Toda kmalu jih je spet odprl in gledal prestrašeno na mater.

„Mama, oj, mama!“ je zašepetal komaj slišno.

Mati se je nagnila k njemu, in Mihec ji je šepetal: „Ubogi Andrejec!... Videl sem ga — ves je bil pokrit z snegom in je bil mrtev... Pa veste, mama, kdo je kriv njegove smrti? — Jaz, ubogi Mihec... oj, nesrečni Mihec!“

Dve veliki solzi sta zdrseli po dečkovih rdečih licih. Z robcem jih je obrisala mati, in tako neizrečeno hudo ji je bilo pri srcu! Po laseh je pobožala ubogega Mihca in mu odgovorila:

„Oj, Mihec, kaj govoriš take besede? Nihče ni kriv njegove smrti... Bogu se je dopadlo tako, in Bog sam ve, kako je prav...“

A Mihec ni več slišal materinih besedi. V zid se je okrenil in govoril čudne in zmedene reči. Kraj njega pa je sedela mati in molila za sinčka in Andrejca...

Na planine!

Na planinah različnih
solnčece blišči;
na planinah v rosi
trava se blesti.

Na planinah solnčnih
rožice cvetó;
na planinah v senci
ptičice pojó.

Tam je zadovoljstvo,
sreče tihi stan,
in zato, planinski
svet, si tak krasan.

Mokriški.

Glasovi od — „Zelene mlake“.

Profesor Frančišek Pengov, — (Konec.)

Toda slabo sta jo zadela! Ravno nasprotno je resnica; kajti žaba vpije pri popolnoma zaprtih ustih. Odtod si tudi lahko razlagate zamolke, nasljajoče temeljne glasove, ki jim dasta glasilna mehurja na vsaki strani še posebno moč. Mehurja igrata namreč pri žabi isto ulogo kot pri citrah, goslih in glasovirju votla lesena škatlja, ki trepeče ob igri s strunami vred in krepí njihove glasove kot resonančno dno.

Kvakajoč zapre žabon nosni votlini, požene s pomočjo trebušne stikalnice zrak skozi svoje glasilke v ustno votlino in jo razširi polagoma s tem, da napne grlo proti tlom. Obenem s tem se prikažeta glasilna mehurja — cel prizor napravi nate vtis, kot bi imel pred seboj „dudelizakarja“ iz Krkonoš, ki tlači svoje mehove. Kakor hitro je doseglo grlo najnižje stanje, v tem trenutku se odpreta za hip nosni reži, pa se mahoma zopet zapreta in vdihata zrak, in to delo se ponavlja in ponavlja — žaba reglja.

„Vrag, vrag, vrag!“ ti prva,
 „Nuj, nuj!“ druga kvaka
 „Lé-ga, lé-ga!“ tretja —
 Zmerja te vsa mlaka.

Vobče pač lahko rečemo, da so žabji koncerti znamenje zadovoljnosti v žabjih srcih. Kakor poje človek le, kadar je vesel, tako si tudi misli naš bratec v zeleni mlaki:

Zakaj bi ne pel?
 saj sem pevec in peti
 je vse mi na sveti:
 saj dani so glasi,
 da pojem si časi.
 Zakaj bi ne pel?

Koliko stane truda ubogega gospoda učitelja, preden izve od malega učenčka, mu je li dal dobri Bog dar petja ali ne. Vse drugače je pa pri žabi. Ta ti precej drage volje pove, če je pevka ali ne. Vzemi jo le v roko. Ako jo držiš na prvih štirih prstih začeniš z mezincem ter jo božaš s palcem po hrbtu, ti začne kmalu zamolklo kruliti. In če jo zdajci dvigaš kvišku in spuščáš doli ter ji tako izpreminjaš obzorje, ti ne poizkuša uiti, ampak začne kvakati s polnim glasom. Ta poizkus se ti posreči najlepše meseca aprila in maja. Tudi z oponašanjem utegneš spomladi pripraviti samca do tega, da ti jame trobiti na svojo trobento; kajti, dasi hladne krvi so vendarle ti dečaki čudovito vročekrvni, kadar jim gre za čast in čutijo tekmeča pred seboj.

Preprostemu šolarčku se zdi pesem žab zelo enolična in brez barve. Zato, poslušaj prijateljček, to godbo enkrat od blizu. Našel boš mnogo, mnogo izpremembe v glasovih, ki se strinjajo in zlivajo pri večji razdalji v čudno kvakanje in vršanje, ki daje toplim poletnim nočem toliko poezije.

Rega ali božja žabica je tako tankočutna, da smatra vsako šumenje, ki je njenemu regljanju le od daleč podobno, n. pr. revskanje žage v drvarnici, šumenje suhega listja, brušenje noža na kamenu ali kose z oslo za izzivanje, na katero odgovarja z vsemi močmi. Da, ti pajaci so časih tako zatelebani v svojo pevsko namišljenost — precej podobno škripanju jerebic na savskem polju — da se ne dajo motiti v petju niti takrat, ko jih nesem v zeleni škatlji za botaniziranje domov kot bodoče vremenske preroke. Celó v temni začasni ječi mirno gonijo svoj rega-rega!

Nekatere žabe — kdo bi si pač mislil! — so zelo nemirne pred dežjem in nevihto, dočim se sicer napihujejo kot stara znanka, ki se je izkušala z volom, dokler ni počila. To velja zlasti o močvirski žabi, koje glas zveni globoko in čarovno, nekako tako kot žubori zrak, ki uhaja iz prazne steklenice, ki si jo potlačil nenadoma pod vodo.

Ko sem bil onega leta na Dunaju, kjer sva prodajala pozimi z očetom pečen kostanj ob Grabnu (najlepša dunajska ulica), sem opazoval čez leto v mestni okolici pogostoma žabo v rjavi suknicji, torej najbližjo sorodnico gospoda Sekulje, takoimenovano žabo skakalko. Največkrat sem jo naletel sedečo s široko razprostrtimi bedri na listu lokvanja, ko je dajala od sebe bolj slaboten, zamolkel, renčeč glas. Kolikorkrat pa sem se hotel približati, je šinila navidezna neroda kot živo srebro v vodo in mi s skokom do 2 metra na daleč in do $\frac{2}{3}$ metra v višino izginila izpred oči.

Tudi zeleno regico sem večkrat slišal na Nižje Avstrijskem in na Moravskem, ko je proizvajala poleti v zeleni uti sadnega drevja svoje doneče solo-koncerte, in čuditi sem se moral, da ima tako majhen paglavec tako močne prsi. Opazil sem tudi, da je glas rege v lepi slovenski domovini odločno ojstrejši, krepkejši in polnejši, nego gori na tujem severu. Toda vkljub temu so učeni ljudje slekli revici preroški plašč, četudi jo še marsikak očanec goji v stekleni palači kot živ tlakomer (barometer). Kajti četudi ima mala rega nekaj izkušnje o vremenu, je vendarle veliko živali zlasti med pajki in pticami, ki so desetkrat boljši vremenoslovci.

Kot glasbene umetnice imajo žabe vrednega tekmeča v urhu ali publiču s krasno rumeno — ali rdeče prižanim trebuščkom. Leti se razumejo na muziko ravnotako dobro, četudi na nekoliko drug način.

Res, da njihovi koncerti niso tako razburljivi za živce — kar je urhu le v slavo! — a glas sam je mnogo blagoglasnejši, da, zdi se mi naravnost prijeten, in ne morem umeti ljudi, ki se tako zgražajo pred to malo lepo pisano stvarco božjo.

Jaz, poredni Mihec, — to priznam —, prištevam celo pubičev klic k najlepšim glasovom v naravi. Vsa turobna poezija dalekosežnega močvirja kot je še danes ljubljansko, dasi stoji že na nogah na stotine delavcev, da mu odpeljejo njegovo srčno kri, motno kraško vodo, vsa ta poezija, vsa žalna lepota vlažnega loga se izraža v urhovem spevu. Kot v srce segajoče pritrkavanje davno potopljenih zvonov iz dna jezerske globine se spajajo in stapljajo posamezni glaski; vsak možicelj goni sicer svoj lastni, vedno enaki ton, toda ker imajo glasovi raznih samcev različno višino:

sopran, mezzo-sopran, alt i. t. d., zato je učinek celotne godbe podoben koncertu ruskega lovskega polka z rogovi. Kot užaljena tožba se privijajo ti mehki, žametni glasovi ušesom in se ti vtisnejo v spomin tako globoko, da se zdiš, da si še vedno sredi med godci, četudi si že davno zapustil njihovo bivališče.

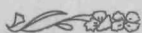
Da mnogi ljudje urha ne morejo za noben denar, je kriv le star predsodek, oziroma močvirno domovje njegovo s svojo zapeljivo meglo in zmotnimi lučcami, ki niso nič drugega kot svetlikanje raznih gnjijočih rastlin in živali, — fosforesciranje — ki pa so zahtevale vendar že marsikako človeško žrtev.

Preden se poslovimo od ljubega žabjaka, ne smemo prezreti najkoristnejše žabje vrstnice, največje prijateljice kmetove, naše krastače.

Tamle tiči tik otlega vrbovega štora in ni dala celi čas naših pogovorov ob „Zeleni mlaki“ niti najtanjšega glaska od sebe. Toda motiš se, dravec moj, ako misliš, da je mutasta kot ščuka sredi ribnika. O ne! celo imeniten glas ima.

Samec zna namreč posnemati kužka, kadar renči; da, oponaša celo trkanje mize, ki jo majejo duhovi iz drugega sveta (spiritisti); ženica pa je bolj skromna in ker večkrat lovari v bližini svinjakov, se je naučila posnemati kruljenje naših dobrih živalic, ki vam dajejo tečne kolone o božiču. V strahu kvakata samec in samica, v bolečini pa kričita s predirljivim glasom kot maček, če mu stopiš na rep. Druge vrste krastača posnema drdranje raglje na veliki petek; še druga ima glas žuboreč, kot si ga lahko narediš, ako pihaš s pihalničkom zrak v vodo i. t. d.

Ker tudi kot vremenska prerokinja nadkriljuje krastača vse druge sorodnice: zato čast, komur čast — in ako srečaš staro znanko ob cesti ali v gozdu, se ti naj ne gabi pred njo, mili prijatelj božje narave, ampak rajši klobuk z glave pred dobrotljivo desnico Očetovo, ki nam je dala v navidezno tako zaničljivi stvari, tako izvrstnega prijatelja.

Pestunja.

Povest. — Spisal Julij Slapšák. — (Konec.)

Ob potu so klicali vaški otroci črnega murna iz luknjice. Eden je ležal v travi in premleval take-le besede:

„Muren, muren, pojdi ven,
štiri voli, štiri konj'
se po tvoji detelj' pasejo.“

Drugi je obljuboval murnu bele štrukeljce, vabeč ga kleče na svetlo, rekoč:

„Muren, muren, pojd' iz lukenjce,
bova jedla bele štrukeljce;

ti bom dejal na vrat zlat komat,
pojdeva v gmajno ajdo sejat.“

Ta mu je klical vabeče in proseče:

„Muren, muren, pojdi ven,
kruha dal, sira dal,
boš sv. Petru ajdo sejal.“

Oni zopet:

„Muren, muren, pojdi ven,
sira dal, kruha dal,
zlat komat na vrat dejal,
sv. Petru ajdo sejal,
ti boš vodil, jaz oral,
ti boš sejal“ i. t. d.

Tako so torej klicali črnega murna iz luknjice ter čakali, kdaj se prikaže na solnce, da mu denejo „zlat komat na vrat“ — travnate bilke, ki so jih držali v roki. Toda črni murni so bili pametni. Pač jih je mikalo videti „zlat komat“ pa „štiri vole in štiri konje“, ki se pasejo po njihovi detelji; tudi bi radi pokusili kruh in sir ter bele štrukeljce, ki so jih jim obljubljali otroci. Toda predobro so vedeli, da ni dobro priti vaškim otrokom v pest in z njimi sv. Petru sejati ajdo. Ho, ali niso mar zadnji četrtek ti paglavci brezsrčni tistega mladega murna, ki je tako lepo cvrčal ob tihih toplih večerih, v svoji norčavosti in nevednosti izmučili tako, da je zdaj ves kruljav in polomljen? Ba, nič ne bo z njim, še poginil bo! O, to jih je izučilo, murne! Zato pa tako lepo mirno žde danes v svojih temnih bivališčih. In ne bo jih iz luknjice, dokler ne pojdejo otroci dalje, meneč, da murnov ni doma. Takrat pa bodo poskočili ubogi jetniki na solnce in se razkropili na vse strani.

Za nekaj časa so res šli otroci dalje in murni so prilezli na dan, da jih je bilo naenkrat vse polno v travi. Vidka so očitvidno razvedrile te črne živalce. V veliko veselje uboge Jerice je kar poskočil fantek v njenem naročju, potlej se pa smejal kar naprej. „Kaj te nič več ne buba, Videk?“ je prašala tedaj boječa Jerica. Videk je odtrgal obvezo in odgovoril: „Ne!“ Res ni bilo nič hudega, Zdaj je šele opazila Jerica, da je dobil Videk le neznatno prasko, ki se skoro nič več ne pozna. To jo je pomirilo in utolažilo.

Šla sta domov. Videk je mislil na veverko, zajčka, metuljčke, cvetke, ptičke in črnega murna in vso pot je bil židane volje. Doma pa so vprašali atek in mama, kako je bilo. In Videk je odprl svoja ustka in klical: „Epo, epo, epo!“

Drugi dan so šli mama po opravkih na Gorenjsko. Videk je prav dolgo gledal za njimi. Naenkrat je pa postal zelo resen. Ni se sicer prekucnil in padel z voza; ni ga uprasnil maček; ni zagledal črnega dimnikarja ali velikega psa; tudi mu ni bilo treba biti miren ali celo ležati, ko ni bil zaspan: vendar je bil silno žalosten. Nobena reč ga ni več razveselila. Pa prav nič niso vedeli, kaj mu je. Naposled so bili vsi te misli, da je Videk bolan, hudo bolan. Posebno še, ker se je prijemal za prsi tam, kjer bije srce, in je klical venomer žalostno: „Buba, buba, buba!“ Skuhali so mu kamilične vode, pa je ni marali. Dajali so mu zdravil, pa vse ni nič pomagalo. V velikih skrbeh so bili vsi; Jerica, pojdi z Vidkom k zajčkom, na vrt, v gozd, pa se bo zamotil, pa bo

morda obtihnili.“ Res je šla in peljala Vidka na vrt. Na vrtu ga je posadila med cvetice. In je skakala okoli njega, mu trgala cvetice, spletla venček in ga mu dala na glavo. Pa Videk je tožil: „Buba, buba!“ in kazal na prsi, kakor da tam, kjer tolče srčece, ni vse prav. In ni maral za cvetice; zmetal jih je od sebe, venček je pa raztrgal.

Nesla ga je Jerica v hlev, ujela mu zajčka in ga mu dala v roke, a Videk se ni zmenil zanj. Kazala mu je telička; a teliček je poskočil, Videk pa zbežal iz hleva. Po dvorišču je kokala koklja in vodila svoje mlade. Picki so čivkali: „Čiv, čiv, čiv — čiv!“ . . . „Bodo me!“ je zajavkal Videk žalostno. Jerica ga je morala odnesti drugam. Šla sta potem v gozd.

V gozdu sta videla veverko. Na votli bukvi je tolkla žolna: „Tók, tók-tók-tók-tók!“ Senica je klicala: „Cifuj! cifuj: kiklo-per, kiklo-per, kiklo-per!“ — „Kogá, kogá, kogá?“ je zakvakala vrana in zletela z vrha smreke. Oj, in danes sta šele naletela na lepe jagode! Vse rdeče jih je bilo in tako debele in sočnate so bile, da so se sirotki Jerici usta kar sama odprla. Vidka je posadila k pogrjnjeni mizi, k jagodam, ki so, rekel bi, kar klicale: „Videk, stegni roko in odpri ustka ter se navžij dosita obilega daru božjega.“ Pa Videk je kar mirno sedel; ne enkrat ni segel po okusnih, sladkih jagodah.

Zdajci je zagručal divji golob: „Ku-krugu, ku-krugu: mama, mu, mama, mu!“ Videk je zajokal. Potlej je pa dvignil rokico in pokazal v daljavo, rekoč: „Ke, ke, ke!“ Jerica ga je vzela naglo v naročje in šla, kamor je kazal z rokico. Ko sta šla mimo vaških paglavčkov, ki so tudi to pot klicali črnega murna iz luknjice, se še zmenil ni ne za nje, ne za murna. Prišla sta na pot, po kateri so se odpeljali mama na Gorenjsko. Videk je kazal z rokico po tisti poti dalje, kličeč: „Ke, ke, ke!“ Šla sta res še naprej. Prišla sta že daleč, daleč. Videk je silil še dalje, a Jerica se ni upala več naprej in se je vrnila z Vidkom nazaj v vas. Videk je milo jokal, ko sta šla domov.

Doma ga je dejala Jerica ležat. Ni bil z nogami kakor takrat, kadar ni bil zaspan, a so ga položili v posteljco; ampak v zid se je obrnil in res izkušal zaspati. A komaj je izginila Jerica v kuhinjo, je že vstal in vse preložil po sirotkini torbi. Kmalu pa je začel zopet milo jokati. Jerica je kar v eni sapi pritekla v sobo, prijela Vidka za rokico, ga nesla na dvor in ga pestovala, a kar naprej je jokal in klical žalostno: „Buba, buba, buba!“ Pri tem pa je še zmiraj kazal tja, kjer bije srce. Res, kar močno je bil boian Videk. Bali so se že, da ne bi umrl. So že hoteli poslati po zdravnika, a glejte, takrat se pripeljejo mama z Gorenjskega.

Videk je kar obstal, ko je pridrdral voz na dvor. Začudeno je bulil z očmi na voznika, konje in na — — — „Ho — hoj, ali je res ali ne, da so se mama vrnili?“ mu je zašumelo po glavi, zabrnelo v srcu. Oj, in ko je videl Videk, da so se res mama pripeljali, je pogledal okoli sebe, češ: jej, res je! Potlej se je pa na vsa usta zasmel in kar stekel k vozu. Pri vozu pa je skakal kakor nor in ploskal z ročicama in klical ves iz sebe: „Mama, mama, mama! Mama, mama, mama!“ Mama so naglo skočili z voza,

vzeli svojega ljubega sinčka v naročje in ga pritisnili na srce. Videk se je oklenil svoje zlate mamice okoli vratu in še vedno klical: „Mama, mama, mama!“ Čez dalj časa je pa storil, kar je že znal: segel je lepo mamici v roko, jih pobožkal in objemčkal, jim naredil križek; zahvalil Bogca. Potlej se jih je pa zopet oklenil okoli vratu in njegova uska so znova in nato venomer dalje klicala: „Mama, mama, mama! Mama, mama, mama! Mama, mama, mama!“

Zdaj ni kazal Videk več z rokico tja, kjer tolče srce. Čemu neki? Oj, saj pri svojem srcu ni pogrešal več zdravja: Odkar je zopet pri mamici, je zopet zdrav. In vesel je zopet Videk: Gleda z materinega naročja v svet kakor mucika izza toplega zapečka, kakor piščice izpod varnega zavetja skrbne koklje. Zdaj bi ga zopet veselili uhljati zajčki v hlevu, koklja z malimi kebčki na dvorišču, polje, travnik in gozd s svojim veseljem. Že je začel klicati: „Epo, epo, epo!“ Oh, zares je „epo“, ljubi Videk. Ti to zdaj dobro veš, ko počivaš v mehkem in toplem materinem naročju, Videk, zdaj si zdrav, vesel in srečen. Zdaj je „epo, epo, epo!“ . . .

O, zdaj so vedeli, zakaj je bil Videk prej tako žalosten in kar bolan, da so že mislili, da bo v umrl. Oh, pri njegovem drobnem srčecu ni bilo zdravja, ker so se odpeljali mama z doma. In spoznali so vsi, posebno še sirotka Jerica, da je otrokovo zdravje in veselje in sreča doma — v materinem naročju, na njenem srcu.

* * *

Tisti dan je vzdihnila večkrat sirotka Jerica: „Zdaj si vesel in srečen Videk, ko si pri mami. Oh, kdaj bom pa jaz vesela in srečna?“ In glejte, neki glas ji je zašepetal v srcu: „Kadar prideš k mami, pa boš tudi ti vesela in srečna. — „Da, kadar pridem k mami, takrat bom tudi jaz vesela in srečna,“ je ponovila sirotka Jerica. In ko se je že delala noč, si je govorila iznova: „Da, da, kadar pridem k mami v nebesa, takrat bom ravno tako vesela in srečna, kakor je bil danes Videk, ko je zagledal mamo na vozu.“ In zvečer, ko je šla v gorenjo sobo spat, se je prav živo spominjala, da so ji rekli njena mama, preden so umrli: „Poslušaj, Jerica: Marija bo zdaj tvoja mati. Le pridna bodi in rada moli, pa prideš enkrat za menoj v sveta nebesa.“ Tako so rekli Jerična mama, preden so umrli. O Jerica je ohranila dobro te besede v svojem srcu! In preden je legla tisto noč k počitku, je pokleknila še enkrat pred Marijino podobo in molila goreče: „Tudi jaz moram biti enkrat vesela in srečna, kakor je bil danes Videk. Marija, tvoja hči sem in ostanem na veke. Božja in moja mati, podaj mi svojo milostno roko in vodi me v dolini solz po pravi poti ter pripelji enkrat hčerko k materi v pravo domovino gor nad zvezdice. Amen.“

Svetle solzice je lila sirotka Jerica in milo je vzdihovala, ko je tako molila. O Marija, naša Mati, tudi jaz kličem k tebi in te prosim: „O usliši glas sirote Jerice in daj, da se zgodi, kar tako želi: Pripelji nekoč hčerko k materi v pravo domovino gor nad zvezdice! Saj tam, oj, edino tam, čaka njo in nas vse trdno zdravje, pravo veselje in stalna sreča.“

∴ LISTJE IN CVETJE ∴

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Car.

Tudi car umrje, ko pride njegova ura. — Tudi carjevo življenje sestoji iz let. (*Tudi najimennitnejšim ne prizanese smrt.*)

Car ni ogenj, pa v njegovi bližini se lahko pogori. (*Visoki gospodi se je lahko zameriti; pa taka zamera ima čestokrat hude posledice.*)

Kar se carju ne posreči, posreči se času. (*Čas ima pač največjo moč.*)

O čemer car dvomi, se zdi komornikom neverjetno. (*Najvišjim se težko razodene lastno prepričanje; tu je laskanje kaj navadnega.*)

Kaj pomaga carju reči: ne, če Bog reče: da. (*Bogu se ne more ustavljati nobena človeška moč.*)

Ko car umrje, tudi mužek ne menja ž njim. (*Pri imenitnih mrtličih se še najjasneje pokaže nečimernost človeške slave.*)

Cedilo.

Komarje precejajo, slone (kamele) požirajo. (*Mnogi ljudje so zelo natančni v majhnih rečeh, v velikih pa površni. Marsikdo skopari pri vinarjih, stotake pa lahkomišljeno zapravlja.*)

Rek: Na cedilu pustiti koga. (*Komu obetati ugodnosti, pomoč pri dobrem podjetju itd., potlej ga pa zapustiti, da si revež sam ne more pomagati, kakor ostane osamljena smet na cedilu.*) Tak — ostane na cedilu.

Novi listi in knjige.

Sv. Ciril in Metod, apostola prave vere in edinosti. Izdalo „Apostolstvo sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani 1910. Cena 14 v, 10 izvodov K 1·20, 100 izvodov K 11.—. — V tej knjižici je jako lepo, pregledno in lahko umevno opisano življenje in delovanje svetih slovanških apostolov. Naj bi se pridno širila tudi med šolsko mladino. Nobena šolska knjižnica naj bi je ne pogrešala.

A. M. Slomšek o sv. Cirilu in Metodu. Založila Katoliška Bukvarna. Cena K 1.—. — Ta knjižica nam opisuje češčenje sv. Cirila in Metoda med Slovani in Slovenci ter ima

namen poživiti zanimanje za bratovščino naših apostolov in zedinjenje naših vzhodnih razkolkov bratov. Obenem se zrcali iz nje prelepo srce našega nepozabnega Slomška.

Otok. Nasveti v dosegu pametne domače vzgoje ob preprostih razmerah. Založil Anton Slatnar v Kamniku 1910. — Cena 20 v, 10 izvodov K 1·80, 100 izvodov K 16.—. Ta drobna knjižica ni namenjena otrokom, marveč staršem in vzgojiteljem. Tem pa podaja najpotrebnejše nauke in navodila, seveda bolj na kratko, kolikor se da na ozkem prostoru. Nizka cena omogočuje obilno razširjanje.

Rešitev zastavice v št. 7.

Samobor.

Prav so rešili: Kramar Anton, mizar v Mateni; Pustošek Mihael na Zdolah pri Kozjem; Porekar Ciril in Vladko, Plavec Ant., Puklavac Rudolf, Porekar Angelica, Sever Marica in Kata, učenci in učenke na Humu pri Ormožu; Perpar Stanko, učenec v Tolminu; Piškur Anči, Petrič Mihelca, Smerké Mici, Kondrič Ivanka, Miklič Malka, Klun Anica, Kuhar Zorica in Adica, Dereani Vera, Albreht Cilka, Selak Pepca, gojenke v zavodu d. N. D. v Šmihelu pri Novem mestu, Deželan Mici, Repar Pepca, Sitar Mici, Vesel Fanika, Šinkovec Rozi, Rus Pavla, Košak Mici, Mukič Angela, učenke na istem zavodu; Majetič Leopold, učenec IV. razreda; Marinč Mar., Bauer Ivana, Karolina in Marija, Bukovec Amalija, Kajfež Mar., Seljan Mar., učenke IV. razreda v Fari pri Kostelu; Zacherl Minka, Slavka in Franček v Ljutomeru.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 7.

Mi vsi, ki še živimo.

Prav so odgovorili: Pustošek Mihael na Zdolah pri Kozjem; Kramar Anton, mizar v Mateni; Porekar Viktor in Ciril, Plavec Anton, Puklanec Rudolf, Porekar Angelica, Sever Marica in Kata, učenci in učenke na Humu pri Ormožu; Donža Mar., Kegl Antonija, Pečuh Antonija, učenke V. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripraviški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.